
[2021-59-RE](#)

Causa 2021-59-RE

(Chuchkalov c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 398-2021. Recurs d'empara

Sentència del 22 de novembre del 2021

BOPA núm. 126, de l'1 de desembre del 2021

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 15 de juliol del 2021, per la representació processal dels Srs. Andrey Chuchkalov i Elena Chuchkalova, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat de la jurisdicció ordinària en el marc de les Diligències Prèvies 2000740/2017, que derivaria en una presumpta vulneració del dret a un procés degut, en el seu vessant del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10.2 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que declari la vulneració dels drets esmentats, que ordeni a l'òrgan competent que designi immediatament un perit forense, i que es concloguin aquestes diligències prèvies, per tal que el batlle instructor dicti l'aute de processament o qualsevol altre que en dret correspongui. Així mateix, demana que es declari que la part recurrent té dret a ser indemnitzada pels perjudicis soferts;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 7 de setembre del 2021 que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquesta causa;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 28 de setembre del 2021, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 15 de setembre del 2017, els Srs. Andrey Chuchkalov i Elena Chuchkalova van presentar una querella criminal per la comissió d'un delictes de lesions (article 113.3 del Codi penal) contra un traumatòleg i un anestesista de l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell, i, subsidiàriament contra el SAAS, i, solidàriament amb tots ells, contra la companyia d'assegurances Zurich Assegurances.

1.2. El 3 d'octubre del 2017, la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual admetia la querella a tràmit per un presumpte delictes de lesions per negligència (article 117.1 del Codi penal), ordenant la pràctica de les diligències escaients.

1.3. Entre altres diligències, com les declaracions dels inculpats i de diversos testimonis, les parts van presentar els seus dictàmens mèdics durant la segona meitat del 2017, i, el 7 de març del 2019, la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia va dictar una providència mitjançant la qual nomenava un perit per tal que dictaminés sobre les actuacions mèdiques efectuades al recurrent.

Aquest dictamen va ser emès l'1 de juliol del 2019.

1.4. La part querellada va recusar el perit nomenat per la Batllia per considerar que tenia una vinculació amb un dels perits de la part querellant, i, el 22 de juny del 2020, la Secció d'Instrucció 2 de la Batllia va nomenar el Servei de Medicina Legal i Forense per tal que procedís a la designació d'un altre expert en la matèria.

En el moment de la presentació del recurs d'empara aquest nomenament encara no havia tingut lloc.

1.5. El 20 de juliol del 2020 es va lliurar una comissió rogatòria internacional traduïda al rus mitjançant la qual es notificava als querellants l'aute d'admissió a tràmit de la seva querella del 3 d'octubre del 2017, es requeria la pràctica d'un examen medicoforense al recurrent i es demanava als querellants que concretessin la seva reclamació.

1.6. El 30 de juliol del 2020, la representació processal dels recurrents va presentar un escrit en què sol·licitava el nomenament del nou perit sense més demora, i, posteriorment, va anar presentant escrits en què protestava pel retard i insistia en el nomenament esmentat (escrits del 20 d'octubre del 2020, i de l'1 de febrer, del 19 de març, del 13 d'abril i del 18 de maig del 2021).

1.7. El 15 de juliol del 2021, la representació processal dels Srs. Andrey Chuchkalov i Elena Chuchkalova va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat de la jurisdicció ordinària en el marc de les Diligències Prèvies 2000740/2017, per una presumpta vulneració del dret a un procés degut, en el seu vessant del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10.2 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació dels recurrents

- Després de recordar els criteris establerts pel Tribunal Constitucional per determinar l'existència o

no d'una dilació indeguda (complexitat de l'assumpte i l'actitud de les parts i l'activitat dels tribunals), els recurrents destaquen que van interposar la querella el 15 de setembre del 2017, i pocs dies després van aportar la totalitat de la documentació descrita en el cos de la querella, inclòs un dictamen mèdic pericial.

- Seguidament, posen en relleu que des de l'admissió a tràmit de la querella, el 3 d'octubre del 2017, van transcórrer 8 mesos fins que no es va prendre declaració als querellats; i, fins a la data de la presentació d'aquest recurs, 3 anys i nou mesos, no hi ha hagut cap pronunciament respecte del processament o qualsevol altra resolució.

- Així mateix, consideren que la causa no presenta cap complexitat, i, per consegüent, la vulneració del dret a un judici de durada raonable és evident, sobretot si es té en compte que en tractar-se d'unes diligències prèvies, calia una atenció accelerada.

- Retreuen a la Batllia no haver efectuat la ratificació de la querella via SKYPE, i haver emprat el procediment de la comissió rogatòria internacional, la qual no va ser notificada fins al 20 de juliol del 2020, per sol·licitar que es practiqués un examen medicoforens al recurrent i que els querellants concretenessin la seva reclamació, quan aquestes diligències s'haguessin pogut sol·licitar en el moment de l'admissió a tràmit de la querella. I conclouen que aquesta actuació evidencia la vulneració al·legada.

- Així mateix, pel que fa a les pericials, exposen que la Batllia disposava de les pericials de les parts a finals del 2017, que el 7 de març del 2019 va nomenar un perit, el qual va presentar el seu dictamen l'1 de juliol d'aquell mateix any. No obstant això, la part adversa va recusar el perit per tal com existia una vinculació professional entre aquest perit i un dels perits d'aquesta part. Els recurrents volen posar en relleu que la providència que donava trasllat de la recusació esmentada està datada del 8 d'agost del 2019, i que aquesta no els va ser notificada fins al 2 de desembre del mateix any, és a dir, quatre mesos després.

El 22 de juny del 2020, el batlle instructor va donar lloc a aquesta recusació, però d'ençà aquesta data no s'ha procedit al nomenament d'un altre perit.

- Els recurrents desgranen els escrits mitjançant els quals demanaven a la Batllia el nomenament d'aquest perit i protestaven pel retard en la resolució d'aquesta causa, afegint que la manca de processament dels querellats els hi impedeix l'atorgament d'una provisió de fons per atendre les necessitats més bàsiques del recurrent que es troba en una situació de salut delicada derivada del presumpte delicte de lesions.

- Per acabar, demanen al Tribunal Constitucional que declari la vulneració dels drets esmentats, que ordeni a l'òrgan competent que designi immediatament un perit forense, i que es conclouin aquestes diligències prèvies, per tal que el batlle instructor dicti l'acte de processament o qualsevol altre que en dret correspongui. Així mateix, demanen que es declari que tenen dret a ser indemnitzats pels perjudicis soferts.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- Després d'exposar el concepte de durada raonable i els criteris establerts per a la seva valoració, el Ministeri Fiscal fa una anàlisi de la causa i constata, mitjançant la relació d'actuacions, que la Batllia ha portat a terme una instrucció diligentment activa, sense que es pugui parlar, en termes generals,

de dilacions indegudes.

- No obstant això, també constata que hi ha hagut dos lapses de temps en què la instrucció ha semblat aturada.

- En primer lloc, del 8 d'agost del 2019 al 3 de febrer del 2020, en què transcorren sis mesos sense que s'efectuïn actuacions judicials. Tanmateix, entre aquestes dues diligències consten 44 folis que expliquen l'incident relatiu a la recusació del perit nomenat per la Batllia, i l'aportació de diversa documentació de caire mèdic de cabdal importància en una causa en què s'ha de determinar l'existència d'una mala praxis. Considera que la valoració d'aquestes qüestions, implica, una certa dificultat que requereix el seu temps, i un lapse de temps de 6 mesos per aquest motiu no es pot qualificar d'excessiu.

- El segon lapse de temps que va del 3 de febrer del 2020 fins a l'11 de juny del mateix any, és a dir, de 4 mesos, pot justificar-se per la suspensió de l'activitat judicial derivada de la pandèmia global.

- Seguidament, pel que fa a les al·legacions concretes exposades pels recurrents, destaca, en primer terme, que la querella no podia ratificar-se via SKYPE, ja que per dur a terme una diligència judicial en un altre país, aquesta s'ha de realitzar mitjançant comissió rogatòria internacional, seguint les exigències legals establertes. En aquest sentit, posa en relleu que el batlle instructor va emprar la via d'urgència. I, per consegüent, aquesta lentitud no li pot ser imputada.

- En segon terme, el Ministeri Fiscal sí que reconeix un retard respecte de la notificació de la providència que donava trasllat de la recusació del perit efectuada per la part adversa. Aquesta providència es va dictar el 8 d'agost del 2019 i no va ser notificada fins al 2 de desembre del mateix any. Segons el parer del Ministeri Fiscal, aquest retard, imputable al batlle instructor, no té entitat suficient per permetre declarar la vulneració del dret a un judici de durada raonable.

- En tercer terme, també reconeix un retard en el nomenament del nou perit especialitzat en la matèria, però aquest tampoc pot ser imputat al batlle instructor, el qual ha efectuat recordatoris (4 de novembre del 2020, 1 d'abril del 2021 i 25 de maig del mateix any) al Servei de Medicina Legal i Forense per tal que es procedeixi a aquesta designació.

- Per aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara, perquè no hi hagut cap inacció de la Justícia que hagi provocat una dilació indeguda, i, per tant, la vulneració del dret a un judici de durada raonable.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El dret fonamental a la jurisdicció o dret a una protecció judicial efectiva integra el dret a un judici de durada raonable, perquè una dilació indeguda del procediment fa que no es pugui parlar d'un procés degut. Així ho estableix l'article 10, paràgrafs 1 i 2 de la Constitució. També proclama l'exigència del dret a un judici equitable vist en un termini raonable l'article 6 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals, establert pel Tractat de Roma el 4 de novembre de 1950. La jurisprudència ha anat perfilant aquest dret a un judici de durada raonable, tant a nivell europeu com en l'àmbit del dret intern del Principat. En són mostra les sentències, tant estimatòries com desestimàtores, dictades pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, del 2 de febrer de 1975 (causa Sidney Elmer Golder c/ Regne Unit), del 6 de maig de 1981 (causa Buchholz c/

Alemanya), del 13 de juliol de 1983 (causa Zimmerman i Steiner c/ Suïssa), del 23 de juny de 1993 (causa Ruiz Mateos c/ Espanya), del 27 de juny del 2000 (causa Frydlender c/ França) i de l'11 de març del 2004 (causa Lenaerts c/ Bèlgica). I, en relació amb aquest Tribunal, és procedent esmentar les resolucions del 13 de juliol del 2020 (causa 2020-19-RE), del 25 de novembre del 2020 (causa 2020-61-RE), del 17 de febrer del 2021 (causa 2020-80-RE), del 18 de maig del 2021 (causa 2021-11-RE), del 14 de juliol de 2021 (causa 2021-35-RE) i del 7 de setembre del 2021 (causes 2021-54-RE i 2021-58-RE), unes estimant la vulneració del dret a un judici de durada raonable i unes altres decidint que no s'havia infringit aquest dret.

3.2. La part recurrent en empara sosté substancialment (fet primer. "*Dilació indeguda*") que va interposar una querella el 15 de setembre del 2017, que aquesta va ser admesa a tràmit el 3 d'octubre següent, que es van practicar diverses diligències (esmenta com darrera de les quals, de caràcter material o substantiu, les declaracions dels querellats produïdes el 8 de maig del 2018). Si aquests fossin tots els fets hi hauria una clara aparença de dilació indeguda des d'aquesta darrera data fins a la presentació del recurs d'empara (el 15 de juliol del 2021). Nogensmenys, en el fet segon (amb el títol "*Requeriment al querellant, pericial i insistiments*"), la part recurrent reconeix que en aquest període hi ha hagut un seguit d'actuacions relatives a un requeriment a la part querellant, amb residència a la Federació de Rússia, a la pràctica d'una important i incidentada prova pericial i a diversos escrits presentats per la part recurrent en les dates que detalla. És sobretot en relació amb aquest període i, en definitiva, amb la totalitat de la durada del procediment que caldrà analitzar si aquesta durada és raonable o si s'ha produït una dilació indeguda.

3.3. El Ministeri Fiscal, en el seu escrit d'al·legacions, previst a l'article 90 de la Llei qualificada d'aquest Tribunal, s'oposa a l'estimació del recurs pel que fa al dret a un judici de durada raonable. Ressenya els documents que acrediten la realització de distintes actuacions judicials entre els anys 2017 i 2021, i, considera que els únics períodes substancials d'inactivitat són dos: aquell que va del 8 d'agost del 2019 (providència donant vista de l'escrit de recusació del perit) al 3 de febrer de 2020 (redacció de la comissió rogatòria internacional i nomenament del traductor del seu contingut a l'idioma rus) i aquell que transcorre entre aquesta darrera data i l'11 de juny del mateix any (cessació del període de suspensió de l'activitat judicial a causa de la pandèmia produïda per la covid-19). Causalitza el primer període en la complexitat que suposa l'estudi d'una prova pericial mèdica i en els efectes del posicionament de les parts sobre l'existència, o no, d'una causa de recusació del perit; i, el segon període, en l'aplicació de l'acord del 15 de març del 2020 sobre la suspensió de l'activitat judicial. Cal remarcar que el Ministeri Fiscal, després d'assenyalar de manera correcta, seria i rigorosa (al·legació prèvia) els diferents criteris o paràmetres que permeten considerar si la durada d'un procediment és, o no és, raonable, posteriorment (al·legació segona) posa un especial i excessiu èmfasi en analitzar si la demora és o no és imputable a l'òrgan judicial instructor.

3.4. Aquest Tribunal s'ha pronunciat ja en altres ocasions en relació amb el fet que el dret a un judici de durada raonable té una clara naturalesa objectiva i sistèmica i no merament tributària del capteniment de l'autoritat judicial. Per tant, una vegada acreditat que un judici ha tingut una durada que excedeix de l'estàndard d'altres processos similars, la raonabilitat només pot derivar fonamentalment de la complexitat de l'assumpte o de la conducta processal de la part que denuncia la vulneració del seu dret fonamental. No cal que hi hagi incompliment, negligència o demora, ni altres elements de subjectivitat en l'activitat dels òrgans judicials concernits que sovint no tenen cap responsabilitat en la durada d'un determinat procés. És a la llum d'aquesta realitat que cal analitzar el supòsit de fet d'aquesta causa.

3.5. Resulta obvi, ja a primera vista, que l'assumpte escapa a allò que sol ser habitual en les actuacions ordinàries de l'ordre penal. Fonamentalment pel fet material que el delicte investigat

consisteix en unes eventuais lesions (pèrdua de sensibilitat motora en una persona de professió cirurgià traumatòleg), probablement molt greus, suposadament derivades d'una possible negligència de professionals de la medicina. També pel fet processal de la necessitat d'una àmplia i profunda prova pericial mèdica.

I finalment per la realitat personal que els querellants resideixen en territori de la Federació de Rússia. L'assumpte, sens dubte, és complex. No obstant això, el criteri de la complexitat s'ha de ponderar proporcionalment amb el lapse de temps de la durada del procés. En aquest sentit, el Tribunal entén que la complexitat del judici no justifica el llarg lapse de temps -gairebé quatre anys- entre la presentació de la querella (15.09.2017) i la interposició del recurs d'empara (15.07.2021). Especialment, si es té en compte que encara són molt nombroses les actuacions procedimentals a practicar. Per aquesta banda, doncs, la durada del judici no pot ser considerada com a raonable.

3.6. Tampoc es pot acceptar que la dilació sigui la deguda pel fet de la residència dels querellants fora del territori del Principat. Aquesta és una circumstància amb la qual sovint s'ha de comptar en uns temps en què la mobilitat de les persones és molt acusada. I, especialment, si tenim present que la llunyania en l'espai no ha estat cercada amb finalitats discutibles, sinó pel fet de tenir fixat els querellants el seu domicili on ara resideixen. La tramitació d'un procediment amb aquestes característiques exigeix una previsió de la major dificultat del cas per part de tots els operadors jurídics del procés, que han de posar una especial cura en l'evitació de durades irraonables o dilacions indegudes. I no sembla que així hagi succeït en aquest cas, ja que entre la presentació de la querella (15.09.2017) i el lliurament de la comissió rogatòria internacional (20.07.2020) han transcorregut gairebé tres anys. Per consegüent, tampoc aquest motiu, ponderat proporcionalment amb el temps transcorregut, té força per evitar la infracció d'un dret fonamental, com la soferta pels reclamants.

3.7. Cal efectuar també unes consideracions complementàries. La primera consisteix en el fet que, tot i que de moment no ha tingut plasmació en l'ordenament jurídic andorrà, cada vegada són més les legislacions de l'entorn cultural i jurídic del Principat d'Andorra que exigeixen o advoquen per tal que les fases instructores dels procediments penals tinguin un període màxim de caràcter fixe, susceptible d'alguna pròrroga. Aquesta és una exigència dels temps actuals i connecta clarament amb el dret fonamental a una justícia ràpida. En interès tant de les persones que són subjectes passius del procediment, i per les quals una llarga tramitació és gairebé una pena, com d'aquelles altres que en la seva qualitat d'ofeses o perjudicades per les infraccions investigades, són subjectes actius dels diversos procediments. En tot cas, cal tenir present que, per aquestes raons, l'article 40 del Codi de procediment penal exigeix que les diligències prèvies siguin tramitades de manera abreujada, precisa i amb celeritat, cosa que evidentment no ha succeït en el cas que ens ocupa.

3.8. En darrer terme és procedent reconèixer en aquest cas la concurrència d'un fet que ha estat valorat especialment per la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans en relació amb les dilacions indegudes. Es tracta del "*cost del risc*" que pot afectar a la persona que considera vulnerat el seu dret fonamental a un judici de durada raonable i que ha de suportar mentre dura el procediment. Així no és igual la celeritat exigible en el desenvolupament d'una causa amb presos o amb persones encausades que en la tramitació d'unes diligències en cas que no hi ha hagut cap persona concretament investigada o subjecta a mesures cautelars. I tampoc hauria de ser igual el tractament que es doni a la rapidesa en una investigació sense particulars perjudicats, que l'impuls del moviment necessari quan, com en aquest cas, en línia de principi sembla que, amb independència que els fets siguin -o no- constitutius de delictes, hi ha una realitat de danys i perjudicis importants i costosos que exigeixen una diligència especial.

3.9. En conclusió de totes les anteriors consideracions i en el marc del dret a la jurisdicció i al procés degut, és procedent donar lloc a l'empara, en l'aspecte relatiu a la vulneració del dret a un judici de durada raonable. Correspon a la Batllia d'Instrucció adoptar les decisions que la part recurrent demana a aquest Tribunal, sobre la designació del perit forense, la conclusió de les diligències prèvies i l'adopció d'altres mesures. I correspon als òrgans competents de la jurisdicció ordinària declarar la indemnització que procedeixi per causa estrictament de la durada no raonable. I sense que en aquest cas resulti procedent la imposició d'una expressa condemna en costes.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Andrey Chuchkalov i Elena Chuchkalova.
2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret fonamental a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Declarar que les altres peticions del seu escrit de recurs d'empara, corresponen als respectius òrgans competents de la jurisdicció ordinària.
4. Declarar que la part recurrent té dret a ser indemnitzada pels perjudicis soferts.
5. Declarar que un pronunciament especial en matèria de costes no és procedent.
6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels recurrents, al president de la Batllia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 22 de novembre del 2021.

Josep-D. Guàrdia Canela

Jean-Yves Caullet

President

Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat

Dominique Rousseau
Magistrat